

УДК 343.13(477)

Едуард Едуардович ОЗЕРСЬКИЙ,

прокурор Вінницької місцевої
прокуратури Вінницької області

ОКРЕМІ АСПЕКТИ ВЗАЄМОДІЇ ПРОКУРОРА З ОРГАНОМ ДОСУДОВОГО РОЗСЛІДУВАННЯ В РАМКАХ ЗДІЙСНЕННЯ КРИМІНАЛЬНОГО ПРОВАДЖЕННЯ

Після набрання чинності так званим «новим» Кримінальним процесуальним кодексом України (далі – КПК України) процедура досудового розслідування та судового розгляду зазнала суттєвих змін. Окрім цього, вступили в силу Закон України «Про прокуратуру» 2014 року та Закон України «Про Національну поліцію», що також певним чином стосується порядку здійснення кримінального провадження. Зокрема в порівнянні із Кримінально-процесуальним кодексом 1960 року повноваження слідчого було суттєво обмежені. Поруч із цим, запровадження кардинально нового інституту процесуального керівництва, обумовлює необхідність ефективної взаємодії прокурора із слідчим, оскільки саме від цього залежить якість виконання завдань кримінального провадження. В цей же час, взаємодія слідчого з оперативними підрозділом втрачає свою актуальність в зв'язку із тим, що залучення оперативних працівників до проведення слідчих (розшукових) дій є способом реалізації слідчим своїх повноважень і не зовсім відповідає поняттю взаємодії. В зв'язку із вищевикладеним, дослідження механізму взаємодії прокурора із органом досудового розслідування має важливе наукове та практичне значення.

Дослідженням питань взаємодії прокурора із органом досудового розслідування займалися такі науковці як О. Толочко, Л. Лобойко, О. Василенко, Л. Щербина, М. Бортун, О. Кіпер, О. Бандурка, О. Юхно та інші. Однак, у вітчизняній науковій літературі більшою мірою приділялась увага проблемам взаємодії слідчого із оперативними працівниками, а питання співпраці слідчого із прокурором часто залишалися поза межами наукових досліджень.

Відповідно до ст. 3 КПК України слідчий та прокурор належать до сторони обвинувачення та, являючись одними із центральних суб'єктів кримінального провадження, мають спільну мету та завдання. Частіше за все результатом такої діяльності прокурора та слідчого є ухвалення судом обвинувального вироку. Поруч із цим, вкрай важливого значення набуває виконання решти завдань кримінального провадження, серед яких забезпечення повного, швидкого та неупередженого досудового розслідування та судового розгляду, недопущення притягнення до кримінальної відповідальності невинних осіб та застосування до кожного учасника належної правової процедури.

Варто відзначити, що вчені та практичні працівники, які досліджували питання взаємодії прокурора з органом досудового розслідування приділяють занадто багато уваги визначенню самого терміну «взаємодія». Проте, в контексті практичного застосування кримінального процесуального законодавства це не являється виправданим. Найбільш лаконічним визначенням взаємодії виглядає думка Р.С. Белкіна, який розглядає її, як погоджену за метою і завданнями, силами, засобами та часом діяльність під час встановлення істини у кримінальному процесі [1, с. 493].

В зв'язку із цим, взаємодію прокурора з органом досудового розслідування можна визначити, як взаємоузгоджену за характером, часом та метою, спільну діяльність вказаних суб'єктів, що здійснюється на основі чинних законодавчих актів та спрямована на виконання завдань кримінального провадження.

Одним із основних аспектів взаємодії прокурора зі слідчим є визначення моменту її початку, оскільки від цього значною мірою залежить законність проведених процесуальних дій та подальша допустимість доказів. На думку О. О. Кіпера, за загальним правилом вона починається з моменту внесення відомостей до Єдиного реєстру досудових розслідувань, оскільки відповідно до ст. 214 КПК України здійснення досудового розслідування до внесення відомостей у реєстр або без такого внесення не допускається [2, с. 171].

Однак, відповідно до положень цієї ж статі, огляд місця події у невідкладних випадках може бути проведений до внесення відомостей до Єдиного реєстру досудових розслідувань, що здійснюється негайно після завершення огляду [3, ст. 214]. З цього вбачається, що участь прокурора під час огляду місця події, або проведення такого огляду спільно зі слідчим ніяким чином не обмежується. Більше того, в певних випадках, зокрема, при вчиненні особливо тяжких та резонансних злочинів участь прокурора під час проведення огляду місця події є вкрай необхідною. Це пояснюється тим, що частіше за все, під час досудового розслідування саме прокурор вирішує питання про допустимість доказів, їх належність, достовірність та достатність.

Відповідно до ч. 6 ст. 214 КПК України, слідчий невідкладно у письмовій формі повідомляє керівника органу прокуратури про початок досудового розслідування, підставу початку досудового розслідування та інші відомості [3, ст. 214]. Таке повідомлення є наступним елементом взаємодії прокурора зі слідчим на початковому етапі досудового розслідування. Однак, з метою збільшення ефективності такої взаємодії слідчому доцільно долучити до вказаного повідомлення копії наступних документів: витяг з Єдиного реєстру досудових розслідувань, доручення на проведення досудового розслідування заяву або повідомлення про вчинене кримінальне правопорушення. У необхідних випадках можуть долучатися копії інших документів, що мають значення для досудового розслідування. У свою чергу прокурор повинен підготувати та направити слідчому постанову про призначення прокурора або групи прокурорів у кримінальному провадженні. За рахунок цих організаційних дій, повнота матеріалів досудового розслідування та наглядового провадження значно збільшиться.

Під час розгляду питання про взаємодію прокурора із органом досудового розслідування важливого значення має визначення форм в яких може здійснюватися ця спільна діяльність. Найбільш доцільно виділити дві категорії форм такої взаємодії, які вирізняються в залежності від характеру дій суб'єктів сторони обвинувачення та в залежності від категорії вчиненого кримінального правопорушення.

В залежності від характеру дій суб'єктів сторони обвинувачення можна виділити наступні форми взаємодії прокурора із органом досудового розслідування:

- процесуальна, яка виражається в реалізації прокурором, слідчим та керівником органу досудового розслідування своїх процесуальних повноважень в рамках здійснення кримінального провадження (слідчі (розшукові), в тому числі й негласні дії, заходи забезпечення кримінального провадження, повідомлення про підозру, закінчення досудового розслідування і т. д.);

- організаційна, яка частіше за все знаходиться поза межами кримінально-процесуальних відносин та, як правило, містить елементи адміністративного управління (проведення спільних нарад, створення міжвідомчих робочих груп, проведення узгоджених заходів, аналітична та статистична діяльність);

- координаційна, яка полягає у визначеності слідчим, керівником органу досудового розслідування спільно з прокурором загальної спрямованості кримінального провадження, що частіше за все здійснюється з урахуванням судової перспективи та інших об'єктивних чинників (закриття кримінального провадження, його зупинення, визначення підслідності, скерування обвинувального акту до суду, застосування примусових заходів виховного та медичного характеру, звільнення особи від кримінальної відповідальності).

В залежності від категорії вчиненого кримінального правопорушення можна визначити такі форми взаємодії прокурора із органом досудового розслідування:

- під час кримінальних проваджень, що стосуються посягань на життя та здоров'я особи;
- під час кримінальних проваджень, що стосуються злочинів проти статевої свободи та недоторканості особи;
- під час кримінальних проваджень, що стосуються злочинів проти власності;
- під час кримінальних проваджень, щодо незаконного обігу наркотичних речовин, їх аналогів та прекурсорів.

На основі інших розділів Особливої частини Кримінального Кодексу України можна виділити ще ряд форм взаємодії прокурора із органом досудового розслідування в залежності від категорії вчиненого кримінального правопорушення, але це немає настільки важливого значення.

Надзвичайно важливим під час розгляду питання взаємодії прокурора із органом досудового розслідування є їхня професійно-психологічна сумісність, оскільки у разі її відсутності може виникнути ситуація подібна до байки І.А Крилова «Лебідь, рак та щука». Як наслідок завдання кримінального судочинства виконуватимуться неналежним чином, що може призвести до обґрунтованих скарг з боку інших учасників кримінального провадження.

Підсумовуючи все вищевикладене можна зробити висновок, що питання взаємодії прокурора зі слідчим є надзвичайно актуальним та важливим, оскільки після набрання в листопаді 2012 року чинності КПК України суттєво змінився порядок досудового розслідування, судового розгляду встановлення винних осіб та притягнення їх до відповідальності.

Список бібліографічних посилань: 1. Криміналістика: учеб. для вузов / под ред. Р. С. Белкина. 2-е изд., перераб. и доп. М.: Норма, 2005. 992 с. 2. Кіпер О. О. Механізм взаємодії слідчого з прокурором: недоліки та шляхи вдосконалення. *Юридичний науковий журнал*. 2017. № 1. С. 169–173. 3. Кримінально процесуальний кодекс України: закон України від 13 квіт. 2012 р. // База даних «Законодавство України» / Верховна Рада України. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4651-17> (дата звернення: 04.10.2017).

Одержано 08.10.2017

УДК 343.132

Євгенія Ігорівна ПЕТРИЧЕНКО,

ад'юнкт кафедри кримінального процесу
факультету підготовки фахівців для органів
досудового розслідування Дніпропетровського
державного університету внутрішніх справ

ПРОБЛЕМНІ ПИТАННЯ ВИЗНАННЯ ІНФОРМАЦІЇ ДОКАЗОМ

Процес доказування в кримінальному судочинстві впродовж усього розвитку правової держави у кожній країні світу привертав та продовжує привертати особливу увагу як працівників практичних підрозділів, так і науковців. Адже від своєчасності виявлення, правильності фіксування і вилучення доказової інформації залежить прийняття обґрунтованих, вмотивованих і справедливих кримінально-процесуальних рішень на всіх етапах кримінального провадження.

В сучасних швидкоплинних тенденціях розвитку технологічного процесу важливим моментом є адаптування національного кримінально-процесуального законодавства до новітніх способів вчинення протиправних діянь. Вже понад 10 років тому в нашій країні набула популярності так звана «електронна торгівля», яка є видом діяльності в сфері електронної комерції. Електронна торгівля передбачає реалізацію товарів, робіт, послуг, спрямованих на отримання прибутку, шляхом укладення електронних правочинів із використанням інформаційно-телекомунікаційних систем [1]. Активний розвиток електронної торгівлі зумовлюється великою і постійно зростаючою кількістю користувачів мережі Інтернет, фактичною відсутністю кордонів розповсюдження і юридичного механізму регулювання правовідносин у даній сфері. Всі ці чинники зумовлюють зростання протиправних діянь. Злочинні діяння, пов'язані з електронною торгівлею характеризуються високим рівнем латентності, що вимагає від органів досудового розслідування своєчасного виявлення та належного фіксування і вилучення доказової інформації. На даний час проблемним залишається питання огляду місця події вчинення злочину. За Кримінальним процесуальним кодексом України з метою виявлення та фіксації відомостей щодо обставин вчинення кримінального правопорушення проводиться огляд місцевості, приміщення, речей та документів [2]. Виходячи з цього переліку особлива складність виникає з оглядом та визнанням доказовою інформацію з електронних платформ – сайтів інтернет-магазинів. Згідно із законом України «Про електронну торгівлю», інтернет-магазином вважається – засіб для представлення або реалізації товару, роботи чи послуги шляхом вчинення електронного правочину [1]. Тобто це сайт в мережі Інтернет, через який відбувається продаж